

fòmasyon

ranfòse kapasite

sipò

Bay sipò w nan mete pouvwa w ansanm ak pouvwa lòt moun

Ou mèt sèvi ak sesyon fòmasyon sa yo nan faz Sipò pou ede ekip *SASA!* a ansanm ak moun ak lidè nan kominote a, epitou pou ede moun ki ap bay divès sèvis ak tout patenè yo. Yo ap kapab ranfòse kapasite yo nan bay sipò pou ede fanm, gason ak aktivis ki afekte ak vyolans sou fanm e VIH/SIDA.

SESYON 3.1 — Mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun (2zèdtan)	
A. Jwèt mo sou koze sipò	10 minit deba Patisipan yo ap fè yon ti brase lide sou pawòl ki gen rapò ak mo “sipò” a.
B. Men anpil, chay pa lou	15 minit jwèt ak deba Nan yon ti jwèt kote kèk patisipan pote yon “moun ki blese” atravè sal la, yo aprann jan lè yo mete pouvwa yo ansanm ak pouvwa lòt moun, tout moun jwenn sipò epi yo santi yo byen kore.
C. Moun ki bezwen sipò nan koze vyolans sou fanm ak VIH/SIDA	30 minit brase lide ak deba Patisipan yo separe an 4 gwoup pou yo brase lide sou jan pou yo ofri sipò bay 4 kategori moun nan koze vyolans sou fanm ak VIH/SIDA: moun ki ap souffri nan sitiyasyon an, moun ki ap sèvi ak vyolans, moun ki ap eseye balanse pouvwa yo, ak moun ki ap pale sou pwoblèm sa yo.
D. Kapasite kominikasyon	65 minit ti pyès teyat ak deba Patisipan yo separe an 3 gwoup pou analize 4 kapasite kominikasyon: (1) Louvri, pa fèmen, (2) Ankouraje, pa fòse, (3) Bay sipò, pa jije, (4) Koute plis, pale mwens.

SESYON 3.2 — Wont, move non, vyolans sou fanm ak VIH/SIDA (dezèdtan)	
A. Konprann lawont	35 minit refleksyon ak deba Patisipan yo ap sonje yon lè nan lavi yo kote yo te wont. Gwoup yo ap brase lide sou egzanp bon lide ak move lide yo konn genyen lè yo pa satisfè ak tèt yo.

B. Konprann tach move non	40 minit jwèt ak deba Nan yon jwèt kote yon moun ap santi lòt moun rejte li, epi yo ba li move non pote, patisipan yo analize santiman ki mache ak tach move non.
C. Ranfòse pouvwa moun ki ap chèche sipò	45 minit istwa ak egzèsis Atravè yon ti istwa, patisipan yo ap gade difikilte ki egziste nan zafè bay sipò. Yon egzèsis ap pèmèt patisipan yo wè pouvwa moun ki ap chèche sipò yo genyen, epi pratike teknik pou ranfòse pouvwa sa a, olye pou yo ta kraze li.
Pa ka pale (si gen tan)	50 minit ti pyès teyat ak deba Patisipan yo ap fè plizyè ti gwoup 2 moun. Nan chak gwoup, yon moun ap eseye mande lòt moun nan yon sipò byen presi, san li pa pale, ni ekri. Konsa y ap viv difikilte moun ki bezwen sipò, men ki santi yo pa ka pale. Tout moun ap analize difikilte ak posibilite ki genyen nan ofri sipò bay moun, lè moun nan santi li pè, oswa li pa ka pale.

SESYON 3.3 — Sipò pou moun ki nan pwoblèm, oswa nan gwo chanjman nan lavi yo (dezèdtan)

A. Sipò nan chenn vyolans sou fanm ak VIH/SIDA	50 minit ti istwa ak egzèsis Patisipan yo ap pran yon ti istwa kòm gid, pou yo gade jan fanm kapab pran nan chenn vyolans ak VIH/SIDA. Nan ti gwoup, yo fè lis moun nan kominote a ki kapab bay sipò nan chak etap nan chenn nan, epi ki kalite sipò moun sa yo kapab ofri.
B. Pa jije, pa sitire	70 minit brase lide ak ti pyès teyat Nan yon egzèsis brase lide, patisipan yo ap konprann fanm ak gason pa mande sipò menm jan. Apre sa, nan ti pyès teyat, yo pratike teknik pou yo ofri sipò bay gason ki ap fè vyolans sou fanm epi ki ap eseye chanje, san yo pa ni jije, ni sitire yo, epi yo mande yo pran responsablite yo pou zak yo.
Sekirite nan relasyon ak lòt moun (si gen tan)	30 minit refleksyon ak deba Patisipan yo ap sonje yon lè kote yo te santi yo te an sekirite, ak yon lè yo pa t santi yo an sekirite nan yon relasyon ak yon moun. Nan yon deba, yo ap gade enpòtans kesyon sekirite a nan yon relasyon ak yon moun.

SESYON 3.4 — Bay sipò pou moun ki ap bay sipò (dezèdtan)

A. Kole zepòl ak lòt aktivis	30 minit jwèt ak deba Patisipan yo separe an 2 gwoup. Chak gwoup dwe deplase tout manm ekip li a, soti nan yon bò nan sal la, rive nan yon lòt bò, pandan yo ap suiv regleman jwèt la. Apre sa, y ap pale sou difikilte ak posiblite ki genyen lè aktivis kole zepòl yo ansanm.
B. Pouvwa obsèvatè	90 minit brase lide, ti pyès teyat ak deba Patisipan yo fè revizyon wòl aktivis, epi revize poukisa li enpòtan pou bay aktivis sipò. Ak 5 ti pyès teyat, yo mete kapasite yo an pratik pou yo bay lòt aktivis sipò.
Revizyon: Mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun (si gen tan)	10 minit deba Patisipan yo revize mesaj prensipal Fòmasyon faz Sipò a nan koze “mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun.”

Men sa ki nan dokiman sa a

SESYON 3.1 — Mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun (2zèdtan)	6
A. Jwèt mo sou koze sipò (10 minit)	7
B. Men anpil, chay pa lou (15 minit)	8
C. Moun ki bezwen sipò nan koze vyolans sou fanm ak VIH/SIDA (30 minit)	9
D. Kapasite kominikasyon (65 minit)	11
SESYON 3.2 — Wont, move non, vyolans sou fanm ak VIH/SIDA (dezèdtan)	14
A. Konprann lawont (35 minit)	15
B. Konprann tach move non (40 minit)	17
C. Ranfòse pouvwa moun ki ap chèche sipò (45 minit)	20
Pa ka pale (si gen tan - 50 minit)	22
SESYON 3.3 — Sipò pou moun ki nan pwoblèm, oswa nan gwo chanjman nan lavi yo (dezèdtan)	26
A. Sipò nan chenn vyolans sou fanm ak VIH/SIDA (50 minit)	27
B. Pa jije, pa sitire (70 minit)	30
Sekirite nan relasyon ak lòt moun (Si gen tan - 30 minit)	34
SESYON 3.4 — Bay sipò bay moun k ap bay sipò (dezèdtan)	37
A. Kole zepòl ak lòt aktivis (30 minit)	38
B. Pouvwa obsèvatè (90 minit)	40
Revizyon: Mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun (si gen tan - 10 minit)	44

SESYON 3.1

Mete pouvwa nou
ansanm ak pouvwa
lòt moun

(2zèdtan)

A. Jwèt mo sou koze sipò

(10 minit)

Objektif

1. Ankouraje patisipan yo konsantre sou koze bay moun sipò.
2. Prezante lide « mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun » nan kontèks bay moun sipò.

Preparasyon

- Tepe 2 gwo fèy papye ansanm epi kole yo sou mi an.
- Kole yon lòt fèy apa sou mi an.

Etap

1. Fè entwodiksyon “SESYON 3.1 — Mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun” konsa:

“Nou byen kontan wè w nan fòmasyon SASA! Sesyon sa a fè pati faz sipò SASA! a.

“Wòl SASA! se ankouraje chanjman pozitif nan kominote nou yo. Pou ni moun, ni kominote chanje, yo dwe santi yo gen moun ki apiye yo lè y ap fè chanjman sa a. Nan sesyon sa a n ap gade kouman nou ka ofri sipò bay moun ki ap fè fas ak pwoblèm pouvwa, vyolans sou fanm ak VIH/SIDA.”

2. Ekri mo “sipò” a nan mitan gwo fèy papye a.
3. Mande patisipan yo pou yo reflechi sou kèk mo oubyen kèk ekspresyon ki gen menm sans ak “sipò.” (Yo ka jwenn pawòl tankou: ankouraje, apiye, ede, konsòle, elatriye). Fè egzèsis sa a byen vit, san pèdi tan.

4. Ekri tout mo yo ak tout ekspresyon yo sou gwo fèy papye a, toutotou mo “sipò” a.
5. Esplike: “*Pou nou travay sou pwoblèm vyolans sou fanm ak VIH/SIDA nan kominote nou yo, nou dwe ofri sipò nou bay moun ki ap konfwonte pwoblèm, moun k ap eseye chanje, epi moun k ap leve vwa yo nan kominote a. Bay moun sipò, se youn nan fason pou nou mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun.*”
6. Fè moun yo konnen: nan sesyon fòmasyon ki pral vini apre a, n ap reflechi sou kèk konsèp ak aplikasyon pratik pou mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun.

B. Men anpil, chay pa lou

(15 minit)

Objektif

- Fè eksperyans mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun pou bay sipò.

Etap

1. Men sa pou ou di patisipan yo: “Nou pral kòmanse ak yon ti egzèsis k ap pèmèt nou pratike aktivite mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun pou nou bay sipò.”
2. Di yo:
 - a. “An nou di gen yon moun nan gwoup nou an ki kase tou 2 pye li yo, epi ki bezwen yo pote l sot nan yon bò sal la, al nan lòt bò a. Li pa ka mete menm yon pye atè. Moun sa a ki gen 2 pye l ki kase se _____” (Chwazi yon gwo moun.)
 - b. “Kounye a mwen bezwen yon moun pou pote zanmi nou an soti nan bò sal sa a, ale nan lòt bò a.” (Chwazi moun nan pami sa ki pi piti yo.)
 - c. “Travay ou se pote moun ki blese a sot nan bò sal sa a, pou rive nan lòt bò a. Sonje byen, youn nan pye l yo pa ka touche atè menm pandan w ap pote l la.”
3. Kite moun ki ap pote a eseye, men li p ap kapab. Apre sa, chwazi yon lòt moun ki piti pou vin ede li. Menm ak 2 moun, yo pa dwe kapab pote gwo moun nan. Si ou panse yo p ap kapab toujou menm ak

yon 3zyèm moun ki ap ede pote, chwazi 3zyèm moun nan e kite yo fè ti esè pou pote gwo moun nan, san pye l pa janm touche atè. Anfen, voye yon bon gwoup moun al ede pote (tout gwoup la si yo pa twòp). Yo dwe pote gwo moun « blese » a sot nan yon bò sal la, jouk nan lòt bò a, san pye moun nan pa janm touche atè.

4. Men kijan pou nou fè deba sou egzèsis sa a:
 - a. Mande premye moun ki t ap eseye pote a: *“Kijan ou te santi w lè w t ap eseye pote moun ki blese a pou kont ou?”*
 - b. Mande 2zyèm moun ki te ede pote a: *“Kijan ou te santi w lè se nou 2 sèlman ki te ap eseye pote moun ki blese a?”* Sèvi ak repons 2 premye patisipan yo pou montre gwoup la jan 2zyèm moun ki t ap ede a pa te santi li pou kont li nèt, men li pa te rive fè travay la.
 - c. Mande tout moun ki te patisipe nan pote a: *“Kijan nou te santi nou lè nou te rive pote moun blese a rive nan lòt bò sal la ?* Kontinye fè moun yo pale jiskaske ou tande mo “pouvwa” ak “sipò” nan sa y ap di yo.
5. Men kijan pou nou fè rezime egzèsis sa a:
 - a. *“Nan egzèsis sa a nou wè lè nou « mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun » tout moun ka santi yo byen kore.”*
 - b. *“Lè yon moun bay sipò, oubyen li resevwa sipò, li santi li gen pouvwa.”*
 - c. *“Lè youn bay lòt sipò, sa kreye yon inite, sa pèmèt moun mete tèt ansanm pou yo reyalize sa youn pa ka fè pou kont li.”*

C. Moun ki bezwen sipò nan koze vyolans sou fanm ak VIH/SIDA

(30 minit)

Objektif

- Pèmèt patisipan yo idantifye 4 gwoup moun ki plis bezwen sipò nan travay anpeche vyolans sou fanm ak VIH/SIDA, epi reflechi sou kijan yo kapab bay moun sa yo sipò yo.

Etap

1. Esplike:
 - a. *“Lè n ap reflechi sou kesyon mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun, se pa pouvwa yon moun genyen ANNDAN li n ap gade, ni pouvwa yon moun ka genyen SOU yon lòt moun. Sa n ap gade, se jan moun ka mete pouvwa yo ANSANM AK pouvwa lòt moun pou yo ka vin gen plis pouvwa, epi pou yo ka rive atenn yon objektif nan tèt ansanm.”*

- b. *“Nan sesyon sa a, nou pral pale sou jan pou nou bay moun sipò nou nan 4 sitiyasyon:”*
1. *Fanm ki ap viv anba vyolans oswa ak VIH/SIDA*
 2. *Gason ki ap sèvi ak vyolans sou fanm*
 3. *Fanm ak gason ki ap eseye ekilibre pouvwa yo egal-ego*
 4. *Fanm ak gason k ap pale an piblik sou koze vyolans sou fanm ak VIH/SIDA*
- c. *“Pou egzèsis sa a, patisipan yo pral fòme 4 gwoup. Chak gwoup ap brase lide sou fason pou yo bay moun sipò pou youn nan ka sa yo.”*
- d. *“Gwoup yo ap genyen **10 minit** pou yo vini ak lide pratik pou nou bay moun sipò nan ka yo etidye a.”*
2. Mande patisipan yo divize tèt yo an 4 gwoup. Fè yo konte tèt yo sot sou 1 rive sou 4 jiskaske chak patisipan gen yon nimewo, epi y ap fè yon ti gwoup ak moun ki gen menm nimewo a.
3. Bay chak gwoup youn nan 4 kategori moun ki plis bezwen sipò yo.
4. Avèti gwoup la lè li rete **5 minit** pou aktivite a fini. Apre **10 minit** di: “kanpe la!” Mande patisipan yo pou yo tounen chita nan wonn nan ankò.
5. Mande chak gwoup pou yo prezante lide yo, youn apre lòt. Apre chak prezantasyon, remèsye moun ki fè prezantasyon an, epi poze gwoup la kesyon sa yo:
- a. *“Èske nou dakò ak sijesyon sa yo? Si wi, poukisa? Si non, poukisa?”*
 - b. *“Èske nou gen lòt sijesyon nou ta vle ajoute?”*
 - c. *“Poukisa li enpòtan pou nou reflechi sou kijan pou nou bay moun sipò nan ka sa yo?”*
6. Fè rezime pwen prensipal yo:
- a. *“Sipò vle di mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun.”*
 - b. *“Nan SASA!, genyen 4 gwoup ki pi enpòtan pou nou bay sipò: 1- Fanm ki ap viv anba vyolans oswa ak VIH/SIDA; 2- Gason ki ap sèvi ak vyolans sou fanm; 3- Fanm ak gason ki ap eseye ekilibre pouvwa yo egal-ego; 4- Fanm ak gason k ap pale an piblik sou koze vyolans sou fanm ak VIH/SIDA.”*
 - c. *“Genyen anpil fason nou kapab mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun. Lè nou reflechi sou tout fason sa yo alavans, sa pèmèt nou jwenn pi bon lide ak pi bon rezilta nan sipò n ap bay la.”*

D. Kapasite kominikasyon

(65 minit)

Objektif

- Aprann kapasite kominikasyon e pratike yo nan sitiyaasyon kote n ap bay sipò.

Preparasyon

- Prepare 4 gwo fèy papyè, chak fèy ap genyen youn nan tit pi ba yo, epi mete yo sou kote:

Louvri, pa fèmen

Bay sipò, pa jije

Ankouraje, pa fòse

Koute plis, pale mwens

- Prepare 3 lòt gwo fèy papyè, chak fèy ap genyen youn nan ti pyès teyat ki nan Etap 7 la

Etap

- Esplike: “Moun k ap bay sipò gen pouvwa pou yo fè lòt moun santi moun aksepte yo jan yo ye nan sitiyaasyon y ap viv la. Moun ki ap bay sipò yo rive fè sa nan montre yo enterese nan sitiyaasyon moun yo epi yo koute yo ak atansyon. Sa pa fasil jan moun ta panse a, epi sa mande kèk kapasite espesyal nan zafè kominikasyon. Nan egzèsis sa a, nou pral pratike kèk nan kapasite sa yo.”
- Kwoke 4 gwo fèy papyè nou te prepare yo, ki prezante 4 kapasite kominikasyon yo. Di ou pral esplike chak kapasite byen vit epi apre sa, chak moun ap gen chans pou yo pratike yo.
- Esplike chak nan kapasite ki pi ba yo, epi fè yon ti demonstrasyon:

a. Louvri, pa fèmen

“Veye jan w ap mennen kò w, pozisyon w, jès w ap fè yo, mesaj w ap voye san ou pa pale! Lè w dekwaze bra w pandan w ap gade lòt moun, epi w fè yon ti panche ann avan, moun nan ap santi ou enterese pale avèk li.”

b. Ankouraje, pa fòse

“Bay moun tan pou yo reflechi. Fè ti kòmantè tankou ‘ban m plis detay sou sa,’ ‘ki jan w te santi w lè sa a,’ oubyen ou gen dwa annik souke tèt ou pou montre w ap koute, ou kapab ede moun santi yo an sekirite, epi yo ka pale sa ki sou kè yo.”

c. Bay sipò, pa jije

“Si nou annik fè moun yo sonje nou la pou nou ba yo sipò, san nou pa jije yo, sa ka ede moun yo santi moun aksepte yo, sa pèmèt yo pa santi yo gen move non, ni yo pa santi yo wont.”

d. Koute plis, pale mwens

"Lè nou bay moun chans pou yo pale, sa ka fè yo santi genyen moun k ap koute yo, epi sa ka fè yo santi yo gen valè."

4. Esplike: *"Patisipan yo ap fòme 3 gwoup. Anndan chak gwoup, patisipan yo ap jwe 4 ti pyès teyat, youn apre lòt. Pou chak istwa, yon moun ap jwe wòl moun ki sibi vyolans lan, yon lòt moun ap jwe wòl sa ki ap bay sipò a, epi rès manm gwoup yo ap obsèvatè. Pa gen repetisyon alavans, epi fi ka jwe wòl gason, e vise-vèsa. Aktè yo ap jwe pyès la sèlman pou obsèvatè ki nan gwoup yo a."*
5. Gade si pa gen kesyon epi kontinye esplike: *"Aprè 2 minit nan chak ti pyès, mwen pral di 'kanpe la!' Lè sa a, 2 nan obsèvatè yo ap tounen aktè. Y ap kontinye ti pyès teyat la nan pwèn kote aktè anvan yo te rete nan istwa a. Lè chak ti pyès fin jwe, obsèvatè yo ap pale ak aktè yo sou sa ki te mache byen ak sa ki merite yon ti travay nan jan yo pratike 4 kapasite kominikasyon yo."*
6. Mande patisipan yo fè 3 gwoup. Fè yo konte tèt yo sot sou 1 rive sou 3 jiskaske chak gen nimewo pa yo epi y ap fè ekip ak moun ki gen menm nimewo.
7. Esplike 4 ti pyès teyat yo, epi kwoke gwo fèy papye yo sou mi an ak espikasyon yo:
 - a. *"Pyès nimewo 1 an se istwa yon jenn fi adolesan. Menaj li fòse li fè bagay avèk li. Li ale nan yon sant sante pou yo ka ede li. Men li wont anpil poutèt li pa vyèj ankò, malgre li jèn anpil epi li poko marye."*
 - b. *"Pyès nimewo 2 a se istwa yon fanm ki tandè vwazen an ki ap bat madanm li pandan l ap di li, li pral pran yon lòt fi. Lè li tandè vwazen an soti, li ale rann vwazin nan vizit pou li ka bay li sipò. Li konnen sa p ap fasil pou li pale ak vwazin nan paske li konnen fi a wont anpil dèske li gen yon mari ki vyolan."*
 - c. *"Pyès nimewo 3 a se istwa yon gason ki marye depi 8 tan, epi ki pran yon menaj sou kote, sa pa gen lontan. Li ap di yon zanmi li, li pè pou menaj li a pa gen VIH/SIDA paske li pa janm mete pwoteksyon lè l ap fè bagay avè l."*
 - d. *"Pyès nimewo 4 la se istwa yon lidè kominotè nan katye a ki kòmanse pale sou koze vyolans sou fanm ak VIH/SIDA nan yon rankont kominotè. Lè li ap pale, kèk moun ki la yo ap eseye entewonp li, epi yo jwe li, yo pase li nan betiz. Ou se yon patisipan nan reyinyon an. Kisa ou di?"*

8. Bay chak gwoup **1 minit** pou yo deside pou chak pyès teyat yo: ki moun ki pral jwe wòl aktè pandan 2 premye minit yo, epi ki moun ki pral jwe wòl aktè pandan 2 dènye minit yo.
9. Esplike patisipan yo gwoup la ap jwe ti pyès sa yo, epi yo tout pral fè chanjman aktè yo an menm tan, pandan w ap kontwòle tan an. Ou pral di yo ki lè pou yo kòmanse ak ki lè pou yo kanpe, lè pou yo fè chanjman aktè, lè pou yo chanje pyès y ap jwe a, ak lè pou yo di sa yo panse.
10. Men kijan pou nou gide ti pyès teyat yo:
 - a. Anonse: *“Obsèvatè yo, sonje pou nou gade jan moun ki ap bay sipò yo ap sèvi ak 4 kapasite kominikasyon yo. Nou mèt kòmanse ak premye pyès teyat la.”*
 - b. Apre **2 minit** fin pase, di: *“Kanpe la epi chanje wòl.” Tann yon ti moman pandan 2zyèm gwoup aktè yo ap pran plas yo, epi di: “Obsèvatè yo, sonje se pou nou obsève jan moun ki ap bay sipò yo ap sèvi ak 4 kapasite kominikasyon yo. Nou mèt kontinye pyès la kote li te kanpe a!”*
 - c. Apre **2 minit** ankò pase, di: *“Kanpe la! Obsèvatè, tanpri di aktè yo sa nou panse sou jan yo te sèvi ak 4 kapasite kominikasyon yo. Nou gen 2 minit pou sa.”*
 - d. Apre **2 minit** deba, di byen fò: *“Kanpe la, epi prepare nou pou nou jwe pyès teyat nimewo 2 a.” Tann yon ti moman pandan pwochen gwoup aktè yo ap pran plas yo anvan ou di: “Obsèvatè yo, sonje se pou nou obsève jan moun ki ap bay sipò yo ap sèvi ak 4 kapasite kominikasyon yo. Nou mèt kòmanse jwe pyès la!”*
 - e. Repete etap sa yo jiskaske gwoup yo fin jwe tout 4 pyès teyat yo.
11. Apre egzèsis la fini, rasanble patisipan yo. Fè yo fè yon gwo wonn, epi mande 2 moun nan chak gwoup pou yo jwe youn nan pyès teyat yo, pandan lòt patisipan yo ap obsève. Kite yo jwe chak pyès teyat pandan **3 minit**.
12. Apre chak pyès teyat, mande patisipan yo:
 - a. *“Kilès nan kapasite kominikasyon yo nou te wè yo te sèvi avèk yo?”*
 - b. *“Èske nou gen kòmantè sou jan yo te sèvi ak kapasite sa yo?”*
13. Men kijan pou nou fè deba sou egzèsis la:
 - a. *Mande patisipan yo: “Antanke moun ki te ap bay sipò, kijan nou te santi nou? Kisa ki te fasil? Kisa ki te difisil?”*
 - b. *Mande patisipan yo: “Antanke moun ki te ap resevwa sipò, kijan nou te santi nou? Kisa ki te fasil? Kisa ki te difisil?”*
14. Fè rezime egzèsis la. Apiye sou pwèn sa yo:
 - a. *“Kapasite kominikasyon sa yo mande pratik pou nou vin fò ladan yo. Ak pratik, y ap tounen abitud, tou natirèlman.”*
 - b. *“Ou ka pratike kapasite kominikasyon sa yo lè w ap pale ak zanmi w oswa ak fanmi w.”*

SESYON 3.2

Wont
move non,
vyolans sou fanm
ak VIH/SIDA

(dezèdtan)

A. Konprann lawont

(35 minit)

Objektif

- Analize santiman lawont.
- Montre moun kapab depase wont yo lè yo mete pouvwa yo ansanm ak pa lòt moun.

Preparasyon

- Prepare 2 gwo fèy papye, youn ak tit “Wont”, epi lòt la ak tit “Pouvwa.” Mete yo sou kote epi vire yo fas anba.

Etap

1. Entwodui “SESYON 3.2 — Mete pouvwa nou ansanm ak pa lòt moun” konsa:

“Nou byen kontan wè w nan SASA! Anpil moun pa chèche sipò paske yo wont oubyen paske yo pè pote move non. Lawont ak move non se gwo baryè nan wout moun ki ap chèche sipò. Yo lakòz vyolans sou fanm ak VIH/SIDA ap kontinye. Nan sesyon fòmasyon sa a, nou pral pale sou santiman sa yo ak sa nou ka fè pou nou ede moun depase yo.”

2. Esplike: “Pou egzèsis sa a, nou pral chita byen alèz sou chèz nou, epi fenmen je nou. Tanpri koute sa mwen pral li a, epi eseye wè imaj yo anndan imajinasyon nou.”
3. Lè je tout moun fenmen, li enstriksyon imajinasyon ki pi ba a. Pran san w, pa fè vitès ditou, pou tout patisipan ka gen chans pou yo byen imajine sa w ap di yo. Lè w wè li make “(pòz)”, fè yon ti kanpe lekti a, fè yon ti respire an pwofondè, san bri, epi konte lantman rive sou 5 pou ou kite yon ti tan pase. Men tèks enstriksyon imajinasyon an:

4. “Eseye sonje yon lè kote ou te santi ou malalèz akòz yon bagay ou te fè mal, oswa yon bagay ou pa t renmen nan ou menm. (pòz) Li te ka lè ou te timoun piti, oswa pandan adolesans ou, oubyen nan laj granmoun tou. (pòz) Se ka yon bagay ki te pase lontan, oubyen yon bagay ki fenk pase. (pòz) Se te yon sitiyasyon kote ou te santi li te difisil pou ou te aksepte tèt ou jan ou te ye a, oswa pou aksepte sa ou te fè a. Ou ta renmen kapab defè sa ou te fè a, oubyen ou santi se disparèt ou ta anvi disparèt. (pòz) Gen dwa se te nan aparans ou, oubyen nan kapasite w, oubyen tou se ka akòz jan paran w, zanmi w oubyen moun ou avè l la te trete w. Sonje ki sa ki te fè w santi w malalèz konsa. (pòz) Sonje moman sa a byen. Eseye sonje tout ti detay. (pòz)”

“Èske santiman sa ou te santi a te dire yon ti moman, kèk jou, oubyen plizyè lane? (pòz) Kisa santiman sa a te ye? (pòz) Ki move lide ak move pawòl ou te genyen kont pwòp tèt ou? (pòz) Èske w te gen kèk lide pozitif nan tèt ou ki te ba ou fòs ak espwa pou ou te ka vanse? (pòz) Kisa lide ak pawòl pozitif sa yo te ye? (pòz) Eseye sonje moman sa a byen: moun ki te nan lavi w, sa ou t ap fè chak jou. Èske jan w te santi w la te gen yon enpak sou yo? (pòz) Sonje lè sa te rive a. Sonje tout detay yo. (pòz)”

“Lè ou santi ou pare, ou mèt louvri je w .”

5. Angaje yon deba sou egzèsis la konsa:
- Esplike: Lè nou pa fyè de tèt nou akòz jan nou ye, oubyen akòz yon bagay nou fè, nou genyen move lide ak move pawòl anndan tèt nou k ap kenbe nou anba, tankou ‘Mwen twò sòt,’ ‘M anvi disparèt,’ ‘Mwen rayi tèt mwen.’ Yo rele move santiman sa yo: ‘wont.’
 - Kwoke gwo fèy papye ki gen “Wont” make sou li a.
 - Mande patisipan yo: “Lè n ap sonje moman kote nou pa te fyè de tèt nou, ki move lide ki te pase nan tèt nou?” Make repons patisipan yo sou gwo fèy papye ki gen “Wont” make sou li a.
 - Esplike: “Konsa tou, lè nou pa fyè de tèt nou akòz jan nou ye a, oubyen akòz yon bagay nou fè, konn gen kèk bon lide ak pawòl anndan tèt nou ki ap eseye ban nou fòs ak espwa pou nou reprann tèt nou, epi pou nou kanpe sou 2 pye militè nou, tankou: ‘Mwen se yon bon moun,’ ‘Se yon bon leson pou lavni,’ ‘Mwen kapab fè tèt mwen pou m tounen moun mwen vle ye a,’ ‘Mwen gen ase kouraj pou m regle sitiyasyon sa a.’ Sa konn pi difisil pou nou tande lide sa yo, men se yo k ap fè nou sonje pouvwa nou genyen an.”
 - Kwoke gwo fèy papye ki gen mo “Pouvwa” make sou li a.
 - Mande patisipan yo: “Lè n ap sonje moman kote nou pa te fyè de tèt nou, ki bon lide ki te pase nan tèt nou?” Make repons patisipan yo sou gwo fèy papye ki gen mo “Pouvwa” make sou li a.
 - Esplike yo bon lide sa yo ki ba nou kouraj ak espwa pou nou kontinye vanse, yo ba nou pouvwa.

6. Fè rezime a. Apiye sou pwen sa yo:
- “Moun ki nan pwoblèm konn santi yo wont. Yo pa fyè de tèt yo, epi yo konn genyen move lide kont pwòp tèt yo.”
 - “Wont soti anndan nou menm lè nou jije tèt nou, epi nou kwè nou pa bon, oubyen nou pa vo anyen.”
 - “Pou nou depase wont lan, nou ka ankouraje tèt nou ak lòt moun pou nou konsantre sou bon lide ki ba nou pouvwa.”

B. Konprann tach move non

(40 minit)

Objektif

- Analize laperèz ak santiman ki mache ak tach move non.
- Montre moun kapab depase tach move non lè yo mete pouvwa yo ansanm ak pa lòt moun.

Preparasyon

- Ekri pawòl ki pi ba yo sou ti moso papyè. Mete yon pawòl sou chak moso papyè jiskaske ou gen youn pou chak patisipan:

Se pa pwoblèm pa m.

Se fòt ou.

Sa pa gade m.

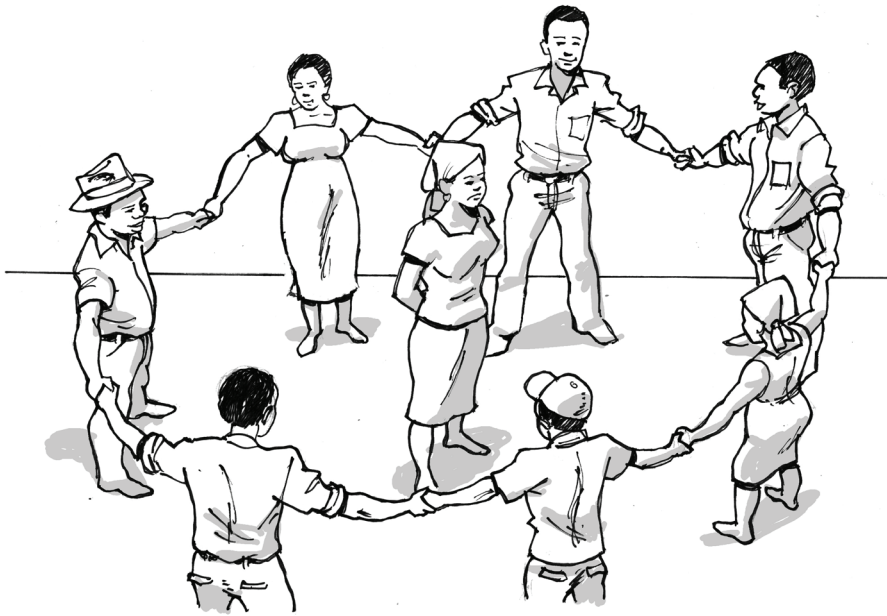
Se ou pou yo blame.

Mwen te di w kite li.

- Pran yon moso papyè, ekri pawòl sa yo sou li: “Mwen genyen VIH/SIDA e m ap sibi vyolans nan men mari mwen.”

Etap

- Mande tout patisipan yo pou yo fòme yon sèk, epi mande yon fi pou li kanpe nan mitan sèk la. Bay fi ki nan mitan an papyè ki di: “Mwen genyen VIH/SIDA e m ap sibi vyolans nan men mari mwen.” Di fi a pou li pa montre pèsonn sa ki ekri sou papyè a.
- Bay chak lòt patisipan yo youn nan lòt papyè ou te prepare yo. Sonje mande patisipan yo pou yo pa montre pèsonn lòt moun sa ki ekri sou papyè yo.
- Mande tout moun ki fòme sèk la pou yo kenbe men, epi pou yo antoure moun ki nan mitan an.

4. Esplike yo moun ki nan mitan an bezwen sipò patisipan ki nan sèk la – li bezwen moun ki ap dakò pou y al kanpe ansanm avè l nan mitan sèk la. Pou li jwenn moun ki apiye li, li ap pale ak patisipan yo youn pa youn. L ap li pawòl ki sou papye li a, epi l ap tandè repons chak patisipan yo.
5. Kòmanse jwèt la. Nan premye tou a, fi ki nan mitan an p ap jwenn okenn sipò, tout moun ap rejte li.
6. Lè fi nan mitan an fin pase anviwon **2 minit** ap eseye jwenn sipò, fè yon ti kanpe egzèsis la, epi bay espikasyon sa yo :
 - a. *“Nan yon ti moman, mwen pral mande tout moun pou nou fenmen je nou.”*
 - b. *“Mwen pral mache alantou sèk la, epi m ap manyen kèk nan nou nan do. Moun m ap manyen nan do yo, papye yo p ap valab ankò. Se pou yo reflechi sou yon pawòl pozitif ki montre yo vle bay fi ki nan mitan an sipò yo. Lè fi a ap vin kote yo, y ap di pawòl pozitif la, epi yo pral kanpe avè l nan mitan sèk la.”*
 - c. *“Kounye a, m ap mande tout moun, tanpri fenmen je nou.”*
7. Manyen 4 patisipan nan do. Fè patisipan yo sonje moun ou manyen yo ap di yon pawòl pozitif pou yo bay fi a sipò lè li ap vin kote yo, epi yo ap kanpe avè l nan mitan sèk la. Mande moun yo pou yo louvri je yo.
8. Rekòmanse jwèt la, epi kontinye jiskaske tout 4 moun ou te manyen nan do yo kanpe nan mitan sèk la ansanm ak premye fi a.
9. Remande moun yo fenmen je yo ankò, epi manyen plis patisipan nan do (10 konsa, si gen ase moun). Mande fi a rekòmanse chèche sipò nan sèk la. Lè tout sa ou te manyen nan do yo nan mitan sèk la, fè yon lòt tou ankò ak plis patisipan toujou. Epi yon dènye tou kote w ap manyen tout patisipan ki rete nan sèk la. Kidonk, nan fen an, tout moun ki te fòme sèk la kanpe ansanm ak fi a pou ba li sipò.
10. Angaje yon deba sou egzèsis la konsa:
 - a. Mande fi ki te nan mitan an: *“Kijan ou te santi w nan premye tou jwèt la?”* (Men kèk repons li kapab bay: li santi yo rejte li, li pa ka fè anyen, li wont, li pa gen fòs oswa pouvwa, elatriye.)

- b. Mande li: *“Kijan ou te santi w nan dènye tou jwèt la?”* (Men kèk repons li kapab bay: li soulaje, li jwenn fòs oswa pouvwa, li santi yo konprann li, elatriye.)
 - c. Mande lòt patisipan yo: *“Kijan nou te santi nou lè nou te refize ede fi ki te nan mitan an?”* (Men kèk repons yo ka bay: yo gen pouvwa, yo pa t santi yo byen, yo santi yo koupab, elatriye.)
 - d. Mande tout patisipan yo: *“Kisa nou te santi lè nou menm oubyen lòt moun yo te kòmanse al jwenn li nan mitan sèk la? Èske sa te chanje jan pouvwa te distribye anndan gwoup la?”*
 - e. Esplike: *“Sa a se te egzanp yon moun ki sibi vyolans akòz li genyen viris VIH/SIDA, epi ki santi kominote a rejte li. Èske nou ka bay kèk lòt egzanp ki ka lakòz yon kominote rejte yon moun?”*
11. Esplike: *“Moun konn santi tach move non sou yo lè kominote a rejte yo, oswa yo pa trete yo ak respè, akòz yon sikonstans yo ladan n.”*
 12. Fè rezime egzèsis la. Apiye sou pwèn sa yo:
 - a. *“Move non soti nan men lòt moun, li soti nan alantou moun k ap sibi li a.”*
 - b. *“Move non eseye fè moun santi yo pa gen pouvwa. Se yon mwayen pou fè kèk moun genyen pouvwa sou lòt moun.”*
 - c. *“Egzèsis la montre nou: plis moun mete pouvwa yo ansanm ak pouvwa yon moun k ap sibi move non, plis moun sa a ap santi li gen pouvwa.”*
 - d. *“Yon fi ki gen viris VIH/SIDA, epi k ap sibi vyolans, kapab sèvi ak pouvwa li pou konbat move non, epi pou li chèche sipò nan men lòt moun.”*
 13. Mande gwoup la pou yo bay kèk egzanp kote yo te wè yon moun sibi move non pa rapò ak vyolans sou fanm, oswa VIH/SIDA. Mande patisipan yo pou yo bay egzanp fi ak egzanp gason. Egzanp yo dwe gen rapò ak vyolans sou fanm, oswa VIH/SIDA.
 14. Fè rezime egzèsis la. Apiye sou pwèn sa yo:
 - a. *“Malgre move non soti nan men lòt moun, lawont se yon santiman ki anndan nou.”*
 - b. *“Lawont ka lakòz moun santi yo pa gen pouvwa. Men yon ti pawòl pozitif kapab ede yo rejwenn pouvwa yo.”*
 - c. *“Yon fanm ki genyen VIH/SIDA, oswa k ap sibi vyolans, kapab sèvi ak pouvwa li pou li konbat lawont ak tach move non yo ba li a, epi pou li chèche sipò nan men lòt moun.”*
 - d. *“Lè moun nan gwo pwoblèm, yo konn pa sonje di pawòl pozitif, ni pou pwòp tèt yo, ni pou lòt moun. Nou menm, antanke moun ki ap ofri sipò nou bay sa ki nan pwoblèm e ki ap chèche rejwenn pouvwa yo, nou kapab bay plis pawòl pozitif, epi kore moun yo, olye pou nou ta rejte yo. Sa ap pèmèt lawont ak tach move non vin diminye.”*

Nòt pou fasilite a

- Si pa gen fi nan gwoup patisipan yo, mande yon gason pou li jwe wòl fi k ap sibi vyolans lan, kidonk fi ki kanpe nan mitan sèk la.

C. Ranfòse pouvwa moun kap chèche sipò

(45 minit)

Objektif

- Montre jan moun k ap chèche sipò genyen pouvwa pou yo mande, epi pou yo aksepte sipò nan men lòt moun.
- Fè pratik ranfòse pouvwa moun k ap chèche sipò, olye pou kraze pouvwa yo.

Preparasyon

- Kwoke 4 gwo fèy papyè sou mi an.

Etap

1. Mande patisipan yo imajine sitiyasyon sa a:

“Yon gason ap fòse madanm li fè bagay avèk li. Li twonpe madanm li plizyè fwa deja. Madanm nan pè pou li pa trape VIH/SIDA. Li mande yon zanmi nan zòn nan pou li vin kote li pandan mari li pa la. Lè zanmi an rive, li jwenn manmzèl chita sou kabann li ak 2 men nan tèt.”

2. Nan tèt youn nan gwo fèy papyè ki sou mi an, ekri: “Moun k ap chèche sipò”.

3. Mande patisipan yo: “Dapre nou menm, kijan madanm yo fòse fè bagay la santi li?” Ekri repons patisipan yo sou menm fèy papyè a.

4. Mande patisipan yo: “Kisa nou panse l ap di tèt li konsa?” Ekri repons patisipan yo toujou sou menm fèy papyè a.

5. Nan tèt yon lòt gwo fèy ki sou mi an, ekri: “Moun k ap bay sipò”.

6. Mande patisipan yo: “Dapre nou menm, kijan moun k ap bay sipò a santi li?”

7. Esplike: “Anpil fwa, lè yon moun ap chèche sipò, li santi li san pouvwa. Genyen 2 rezon pou sa:

a. Moun k ap chèche sipò a genyen yon pwoblèm li pa santi li ka rezoud pou kont li.

b. Nan kominote nou yo, yo konn panse, lè yon moun ap mande sipò, sa vle di li fèb, oubyen li san pouvwa. Gendelè, menm nou menm ki ap bay sipò a, nou ka fè moun nan santi li pi fèb toujou, si nou pa fè atansyon.”

8. Mande: “Èske sa rive nou deja, swa pandan n ap chèche sipò, swa pandan n ap bay sipò?”

9. Esplike: “Nou pral fè yon ti brase lide rapid. N ap fè sa 2 pa 2. Mete w ansanm ak yon moun ki bò kote w la epi echanje lide sou ki erè moun ki ap bay sipò a kapab fè, ki ka fè moun ki ap chèche sipò a santi li pi fèb toujou, nan ka vyolans sou fanm, oswa VIH/SIDA. Nou gen 2 minit pou nou reflechi sou sa. Ekri lide nou yo nan kaye nou.”

10. Pandan gwoup yo ap travay, ekri tit “**Fè moun nan santi li pi fèb toujou**” nan tèt yon fèy papye ki sou mi an.
11. Lè 2 minit la fin pase, mande gwoup yo pou yo prezante rezilta yo bay tout moun. Rezime repons yo sou fèy papye a, nan fòm yon lis.
12. Esplike: “*Nan menm gwoup yo, kounye a nou pral pale sou sa moun k ap bay sipò a kapab di pou ranfòse kouraj ak pouvwa moun ki sibi vyolans, oubyen ki genyen VIH/SIDA. Nou gen 2 minit pou nou reflechi sou sa an gwoup. Ekri lide nou yo nan kaye nou.*”
13. Pandan gwoup yo ap travay, ekri tit “**Ranfòse pouvwa moun k ap chèche sipò**” nan tèt 4triyèm fèy papye ki sou mi a.
14. Lè 2 minit la fin pase, mande gwoup yo pou yo prezante rezilta yo bay tout moun. Rezime repons yo sou fèy papye a, nan fòm yon lis.
15. Esplike: “*Egzanp sa yo pèmèt moun ki ap chèche sipò yo sonje pwòp pouvwa pa yo. Nou pral fè yon egzèsis sou fòm yon ti pyès teyat kounye a, pou nou fè pratik ranfòse pouvwa moun ki ap chèche sipò. Nan chak gwoup, yon moun ap jwe wòl moun ki ap chèche sipò a, epi lòt moun nan ap jwe wòl moun ki ap bay sipò a. Apre 3 minit, m ap ba nou siyal pou nou chanje wòl.*”
16. Esplike patisipan yo se toujou menm sityasyon anvan an y ap jwe. Reli ti istwa a pou gwoup la (gade etap 1).

17. Kòmanse egzèsis la. Apre 3 minit di yo “*kanpe la epi chanje wòl.*” Apre 3 minit ankò di yo “*kanpe la!*” epi mande patisipan yo pou yo tout rasanble ankò nan yon gwo wonn pou deba.
18. Mande patisipan yo:
 - a. “*Kijan nou te santi nou nan wòl moun k ap bay sipò a?*”

- b. “Kijan nou te santi nou nan wòl moun k ap chèche sipò a?”
 - c. “Kisa egzèsis sa a montre nou?”
19. Fè rezime egzèsis la. Apiye sou pwen sa yo:
- a. “Moun ki santi yo wont, oubyen ki pote move non genyen pouvwa pou yo depase kondisyon sa yo. Antanke moun ki ap bay sipò, nou kapab mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa pa yo pou montre yo nou aksepte yo jan yo ye a, epi montre yo nou pa bay yo vag.”
 - b. “Antanke moun ki ap bay sipò, nou ka gen tandans panse se nou ki genyen pouvwa, epi moun ki ap chèche sipò a pa genyen pouvwa li menm. Nou dwe veye pou sa pa rive.”
 - c. “Moun ki ap chèche sipò genyen pouvwa anndan yo. Se wòl moun ki ap bay sipò a pou li ranfòse pouvwa moun ki ap chèche sipò a, epi ede li rejwenn pouvwa sa a pou li santi li djanm.
 - d. “Pou nou kreye chanjman ki pozitif, nou dwe tabli yon relasyon konfyans ak moun ki ap chèche sipò a, kote n ap mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa pa li, yon jan pou youn pa gen pouvwa sou lòt la.”

Pa ka pale

(50 minit)

Objektif

- Fè eksperyans difikilte ak posibilite ki egziste lè moun ki ap chèche sipò santi yo pa ka pale.

Preparasyon

- Fè 3 fotokopi epi dekoupe chak “Deskripsyon sitiyasyon ak demann sipò pou ti pyès teyat **Bay sipò - Resevwa sipò**” ki nan fen espikasyon egzèsis sa a.

Etap

- Esplike patisipan yo: “Pafwa, moun ki bezwen sipò yo pè mande li, oubyen yo pa konnen kijan pou yo mande li. Genyen moun ki pè pou yo pa rejte yo. Genyen lòt ki panse si yo mande sipò, sa va fè moun wè yo fèb.”
- Mande patisipan yo: “Ki lòt baryè moun kapab rankontre lè yo ap mande sipò?” Bay patisipan yo kèk minit pou yo pataje lide ak eskperyans yo.
- Esplike gwoup la, yo pral jwe kèk ti pyès teyat kote baryè sa yo ap fè li difisil pou yon moun esplike ki sipò li bezwen.
- Fè patisipan yo òganize yo 2 pa 2.

5. Esplike egzèsis la:
- “Chak gwoup 2 moun ap genyen yon sitiyasyon kote yon moun ap mande yon lòt sipò.”*
 - “Moun ki ap mande sipò a ap resevwa yon ti fèy papyè apa ki detaye sa pou li mande a (Demann sipò a). Li pa dwe montre okenn moun papyè a, ni di pèsonn sa ki ekri sou li a.”*
 - “Nan ti pyès teyat la, moun ki ap mande sipò a pa gen dwa ni pale, ni ekri, ni fè desen, men li dwe eseye kominike ak lòt moun nan jan li kapab, pou li mande egzakteman sa ki ekri sou ti papyè a.”*
 - “N ap gen **5 minit** pou nou fè egzèsis sa a.”*
6. Mande chak pè moun: *“Chwazi kiyès ki pral mande sipò, epi kiyès ki pral bay sipò.”*
7. Bay chak gwoup yon “Deskripsyon sitiyasyon”, epi bay moun ki ap mande sipò a “Demann sipò” ki mache ak deskripsyon an.
8. Kòmanse ti pyès teyat yo.
9. Fè gwoup yo konnen lè li rete **1 minit** pou yo fini.
10. Lè **5 minit** la rive, di *“kanpe la!”* epi fè patisipan yo fè yon gwo wonn pou deba.
11. Angaje deba a konsa:
- Mande moun ki t ap mande sipò yo: *“Kijan nou te santi nou lè nou wè nou pa ka ni pale, ni ekri?”*
 - Mande patisipan ki t ap bay sipò yo: *“Kijan nou te santi nou lè nou wè nou pa t kapab konprann tout sa lòt moun nan t ap eseye di nou an?”*
 - Mande tout patisipan yo:
 - “Kijan santiman nou yo vin chanje pandan nou t ap fè aktivite a?”*
 - “Ki estrateji nou te itilize pou youn kominike ak lòt?”*
 - “Èske nou vin santi nou dekouraje? Kijan sa afekte kominikasyon nou youn ak lòt?”*
 - “Èske nou te rive anvi kite sa?”*
 - Esplike: *“Pafwa, lè moun ap mande sipò, sitou pou pwoblèm ki delika, tankou vyolans sou fanm ak VIH/SIDA, yo nan sitiyasyon kote yo ta dwe bay enfòmasyon entim, oswa lòt moun ap gade yo mal e bay yo pote move non.”*
 - Mande patisipan yo:
 - “Dapre nou menm, kijan yon moun ki ap mande sipò ap santi li nan yon sitiyasyon konsa?”*
 - “Nan egzèsis sa a, kominikasyon an te difisil paske nou pa t ka ni pale, ni ekri. Men nan sitiyasyon reyèl, kisa ki ta kapab rann li difisil pou moun mande sipò lè yo ap sibi vyolans, oswa yo genyen VIH/SIDA?”*

(Men kèk repons yo kapab bay: yo ka vle evite nou, yo ka santi li danjere, yo ka pedi konfyans nan nou, yo ka pè, sa ka gen konsekans nou pa t prevwa, elatriye.)

- iii. *“Ki danje ki genyen lè nou eseye pouse moun pou yo chèche sipò, oubyen pou yo pale lè yo poko pare pou sa?”*

(Men kèk repons yo kapab bay: yo ka vle evite nou, yo ka santi li danjere, yo ka pedi konfyans nan nou, yo ka pè, sa ka gen konsekans nou pa t prevwa, elatriye.)

- iv. *“Kisa moun ki ap bay sipò a kapab di oubyen fè pou rann li pi fasil pou moun ki bezwen sipò a pale?”*

(Men kèk repons yo kapab bay: Fè yo konnen y ap kenbe konvèsasyon an konfidansyèl, montre yo aksepte yo jan yo ye a, konn ki kote pou yo refere yo, ofri yon lòt randevou pou yo pale plis pita, elatriye).

- f. Fè rezime egzèsis la. Apiye sou pwèn sa yo:

- i. *“Moun ki ap mande sipò genyen yon pouvwa anndan yo, yo pa enpuisan.”*
- ii. *“Lè nou gen pasyans, bon konprann, epi lè nou pa pote jijman sou moun, nou bay moun ki ap chèche sipò yo tan yo bezwen pou yo jwenn pwòp pouvwa pa yo, epi pou yo ka mande sipò a.”*
- iii. *“Lè nou mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun, nou kreye yon relasyon kote tou 2 moun yo gen menm pouvwa egale.”*
- iv. *“Mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun kapab pran divès fòm. Gendelè, sa mande pou nou ajji, epi pou nou angaje nou, gen lòt lè, sa mande pou nou ale tout dousman, epi pou nou pasyan.”*

12. Di patisipan yo mèsè pou bon jan patisipasyon yo.

Nòt pou fasilite a:

- Pandan deba a (etap 11. e.), ou kapab mande moun yo pou yo pale sou ti teyat yo te jwe anvan nan egzèsis la.
- Lè nou ap distribye sitiyasyon pou yo jwe yo, eseye evite pou 2 gwoup ki chita kòt a kòt pa genyen menm sitiyasyon an.

Bay sipò- Resevwa sipò

Deskripsyon sitiwayon ak demann sipò pou ti pyès teyat

Deskripsyon Sitiwayon 1 — Pou 2 moun: Yon jèn fi adolesan ap eseye mande manman li sipò.

Demann sipò Sitiwayon 1 — Pou moun ki ap mande sipò: “Yon ti gason nan lekòl la manyen tete m pandan pèsoun pa t ap gade. Mwen bezwen ou vini ansanm avèk mwen kote direktè lekòl la pou m al di li sa.”

Deskripsyon Sitiwayon 2 — Pou 2 moun: Yon gason ap mande doktè li sipò.

Demann sipò Sitiwayon 2 — Pou moun k ap mande sipò: “Mwen genyen menaj sou kote. Madanm mwen pè pou m pa gen VIH/SIDA. Li di si m pa fè tès VIH/SIDA, I ap retounen andeyò, lakay li, ansanm ak timoun nou yo. Mwen bezwen fè yon tès VIH/SIDA.”

Deskripsyon Sitiwayon 3 — Pou 2 moun: Yon gason ap mande yon ONG sipò. ONG sa a okipe zafè vyolans anndan fanmi.

Demann sipò Sitiwayon 3 — Pou moun ki ap mande sipò: “Mwen genyen yon zanmi ki konn bat madanm li. Mwen di li si li enskri nan yon atelye fòmasyon sou koze vyolans sou fanm, m ap enskri ansanm avè l. Èske nou genyen yon atelye konsa?”

Deskripsyon Sitiwayon 4 — Pou 2 moun: Yon fi al wè paran li yo pou li mande yo sipò.

Demann sipò Sitiwayon 4 — Pou moun k ap mande sipò: “Mwen gen VIH/SIDA, epi mari mwen abandone mwen. Mwen bezwen vin viv nan kay ansanm avèk nou. M a fè kouti pou m ka fè kòb, epi m a patisipe nan depans kay la.”

Deskripsyon Sitiwayon 5 — Pou 2 moun: Yon moun nan kominote a ap chèche sipò pou ede li poze pwoblèm vyolans sou fanm ak koneksyon sa genyen ak VIH/SIDA nan yon reyinyon kominotè.

Demann sipò Sitiwayon 5 — Pou moun k ap mande sipò: “Anpil fanmi nan kominote mwen an ap viv nan vyolans ak VIH/SIDA. Mwen vle poze pwoblèm sa a nan pwochen reyinyon kominotè a, men mwen bezwen lòt moun pou kore mwen.”

SESYON 3.3

Sipò pou moun ki nan
pwoblèm,
oswa nan gwo
chanjman nan
lavi yo

(dezèdtan)

A. Sipò nan chenn vyolans sou fanm ak VIH/SIDA

(50 minit)

Objektif

- Idantifye chenn pwoblèm fanm konn sibi, kote vyolans makonnen ak VIH/SIDA.
- Idantifye posiblite pou moun ofri sipò nan chak etap chenn sa a.

Preparasyon

- Kole 4 gwo fèy papyè ansanm pou yo fè yon gwo kare, epi kwoke li sou mi an.
- Kwoke 2 lòt gwo fèy papyè sou mi an.
- Pote lòt gwo fèy papyè pou patisipan yo itilize (omwen 8 konsa).

Etap

1. Entwodi “SESYON 3.3 — Sipò pou moun ki nan pwoblèm, oswa nan gwo chanjman nan lavi yo” konsa:

“Nou byen kontan wè w nan SASA! Vyolans kapab lakòz fanm pran enfeksyon VIH/SIDA. Yon fanm ki genyen VIH/SIDA kapab sibi vyolans tou. Vyolans sou fanm lakòz enfeksyon VIH/SIDA, epi VIH/SIDA lakòz vyolans sou fanm. Nan SESYON sa a, n ap egzamine kouman pou nou bay fanm ki ap viv chenn makonnay ant vyolans ak VIH/SIDA yo sipò. N ap kòmanse ak yon ti istwa. Poze san nou, epi koute byen.”

2. Li ti istwa ki pi ba a:

“Ana genyen 21nan. Menaj li fè vyolans sou li. Li fè li menas souvan, epi gendelè li bourade l, lage l atè, lè li pa sou san li.

Ana kòmanse sispèk misye genyen lòt fanm, epi misye ka gen tan trape VIH/SIDA deja. Yo te toujou konn fè bagay san pwoteksyon, men li deside mande misye sèvi ak kapòt. Misye refize. Poutèt sa, manmzèl kòmanse refize fè bagay ak misye, epi li eseye evite fè bagay avè l, pou li pa trape VIH/SIDA. Malgre tout efò manmzèl, misye fòse li fè bagay avèk li san pwoteksyon, plizyè fwa.

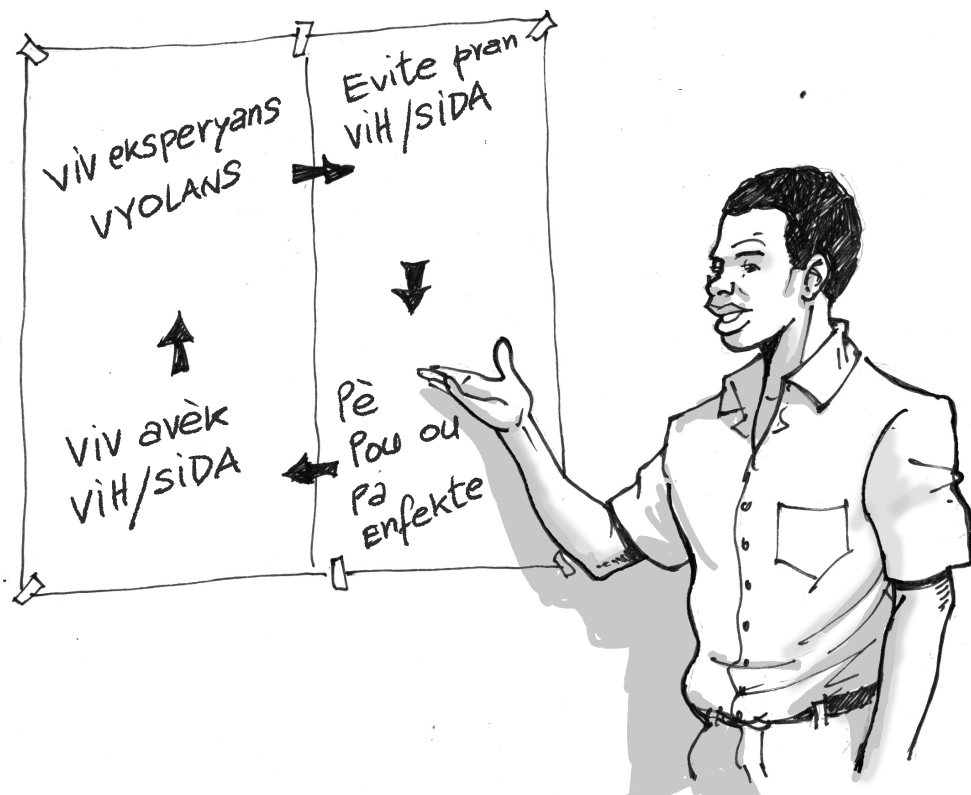
Ana kòmanse pè paske li panse li ka gen tan trape VIH/SIDA nan men misye. Li pale sa ak 2 bon zanmi li nan kominote a.

Zanmi Ana yo konsòle li. Sa fè yo mal pou li. Men yo youn pa konnen kote pou li ta jwenn sipò. Tou le 3 zanmi yo konn pase anpil tan chita ansanm nan laperèz ak chagren nan kè yo.

Yon jou swa, Ana reve doktè jwenn li genyen VIH/SIDA. Nan rèv la, menaj li vin konn sa, epi misye bat li anpil. Lè je li klè, Ana santi li san sekou, epi li pa konn sa pou li fè.”

3. Angaje yon chita pale sou istwa sa a ak sou chenn vyolans sou fanm ki makonnen ak VIH/SIDA konsa:

- a. Mande patisipan yo: “Kisa menaj Ana a fè li nan kòmansman ti istwa a? Ki kalite vyolans sa yo ye?”

Ranmase repons patisipan yo, epi ekri “Sibi vyolans sou fanm” anwo agoch nan gwo kare fèy papye yo.

- b. Mande patisipan yo: “Kisa Ana fè lè li sispèk menaj li kapab genyen VIH/SIDA?”

Ranmase repons patisipan yo, epi ekri “Eseye evite pran enfeksyon VIH/SIDA” anwo adwat gwo kare papye a, ak yon flèch ki soti nan pawòl ki agoch yo pou pwente sou pawòl ki adwat yo.

- c. Mande patisipan yo: “Lè menaj Ana fòse li fè bagay san pwoteksyon, kisa Ana kòmanse pè?”

Ranmase repons patisipan yo epi ekri “Laperèz poutèt li panse li ka gen tan pran enfeksyon VIH/SIDA” anba adwat sou gwo kare papye a, ak yon flèch ki soti anwo pou pwente sou pawòl anba yo.

- d. Mande patisipan yo: “Kisa doktè a te jwenn Ana genyen nan rèv Ana te fè a?”

Ranmase repons patisipan yo, epi ekri “Viv ak VIH/SIDA” anba agoch sou gwo kare papye a, ak yon flèch ki soti nan pawòl anba adwat yo pou pwente sou pawòl anba agoch yo.

- e. Mande patisipan yo: “Nan rèv la, ki sa ki te pase lè menaj Ana vin aprann manmzèl gen VIH/SIDA?”

Ranmase repons patisipan yo, epi ajoute yon dènye flèch ki soti nan “Viv ak VIH/SIDA” pou pwente sou “Sibi vyolans sou fanm”

4. Esplike patisipan yo, malgre sitiyaasyon sa a se yon rèv, genyen plizanplis fanm ki ap viv li dejouanjou. Bay papye a tit: *“Chenn kote vyolans sou fanm makonnen ak VIH/SIDA.”*
5. Fè patisipan yo sonje: *“Malgre nou rankontre sitiyaasyon sa a souvan, se pa sèl jan moun konn viv makonnay ki genyen ant vyolans sou fanm ak VIH/SIDA.”*
6. Mande patisipan yo fè 4 gwoup. Fè yo konte tèt yo sot nan 1 rive sou 4, jiskaske chak moun genyen yon nimewo, epi y ap fè ekip ak lòt moun ki gen menm nimewo.
7. Bay chak gwoup yon etap nan chenn nan, kidonk youn nan 4 fraz ki sou gwo kare papye a. Mande chak gwoup pou yo prepare yon prezantasyon kote y ap esplike nan men ki moun yon fi ki nan etap sa a ta kapab jwenn bon sipò, epi kijan moun sa yo ta ka bay fi a sipò sa a.
8. Bay chak gwoup 2 gwo fèy papye ak yon makè. Bay gwoup yo **10 minit** pou yo prepare prezantasyon yo.
9. Apre **10 minit** fin pase, rasanble tout moun, fè yo chita nan yon wonn, epi kòmanse prezantasyon an.
10. Pandan chak gwoup ap fè prezantasyon yo, si sa nesèsè, poze yo kesyon pou ede yo pote yon diplis sou sa y ap prezante a.
11. Retounen sou ti istwa a. Fè patisipan yo sonje kijan fi a ak zanmi li yo te pase anpil tan chita ansanm, nan laperèz ak chagren nan kè yo.
12. Atire atansyon patisipan yo sou papye gwoup yo ekri pou prezantasyon yo. Montre yo jan moun kapab jwenn sipò nan chak etap nan chenn nan. Fè yo wè sa pi bon pase pou yo ta rete chita nan laperèz ak chagren nan kè yo.
13. Fè yon rezime egzèsis la. Apiye sou pwèn sa yo:
 - a. *“Yon moun ki bezwen sipò genyen pouvwa pou li mande sipò. Men anpil moun pa chèche sipò, paske yo pa konnen li disponib, oswa tèt yo sitèlman chaje, yo pa sonje si te genyen bagay konsa.”*
 - b. *“Esplike patisipan yo nou kapab mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun pou ede youn ak lòt wè ki posiblite sipò ki egziste, epi ede youn ak lòt jwenn sipò sa a.”*

Nòt pou fasilite a

- Pou gwoup pwofesyonèl yo, fè yo pale sou jan divès metye yo kapab konekte ak lòt metye ki espesyalize nan ofri sipò yo, ni ak lidè ki fè sa tou (egzanp doktè, enfimyè, ajan sante, avoka, lidè kominotè, moun ki fè ka-wonnseing, anplwaye ONG, lidè politik, lidè legliz, grandèt nan kominote yo, elatriye).

B. Pa jije, pa sitire

(70 minit)

Objektif

- Analize diferans nan jan fanm ak gason konn mande sipò.
- Pratike teknik pou ofri sipò bay gason k ap eseye chanje konpòtman yo.

Preparasyon

- Kwoke yon gwo fèy papyè sou mi an, epi ekri fraz ki endike nan Etap 1 yo (depi a. jiska f.) sou papyè a.
- Kwoke 3 lòt gwo fèy papyè sou mi an.
- Fè 2 fotokopi paj ki genyen ti istwa “sipò pou gason ki ap chanje” ki anba enstriksyon egzèsis sa a, epi dekoupe chak istwa apa, dekwa pou ou genyen 2 kopi nan chak.

Etap

1. Pou ou angaje deba a, mande patisipan yo:
 - a. “Nan kominote nou an, ki kalite sipò fanm chèche?”
 - b. “Ki kalite sipò gason chèche?”
 - c. “Èske fi yo alèz lè yo bezwen mande sipò? Kijan yo santi yo lè konsa?”
 - d. “Èske gason yo alèz lè yo bezwen mande sipò? Kijan yo santi yo lè konsa?”
 - e. “Ki moun fi yo konn plis mande sipò an jeneral? Poukisa?”
 - f. “Ki moun gason yo plis mande sipò an jeneral? Poukisa?”
2. Fè yon rezime konsa:
 - a. “Tout moun pa mande sipò menm jan, yo pa aksepte sipò menm jan, ni yo pa ofri sipò menm jan.”
 - b. “An gwo, fanm gen fason pa yo nan koze chèche sipò, e gason gen fason pa yo, ki pa menm jan.”
3. Esplike: “Nan egzèsis anvan yo, nou te pale sou jan pou nou ofri sipò bay fanm ki ap sibi vyolans, oswa ki gen VIH/SIDA. Nan egzèsis sa a, nou pral gade kijan nou kapab ofri sipò bay gason ki ap eseye chanje, ki ap eseye pa sèvi ak vyolans, epi ekilibre pouvwa nan relasyon yo ak fanm. Nou pral tande 6 ti istwa kote yon gason ki ap eseye chanje ap pale ak yon lòt moun. Pandan n ap tande istwa sa yo, reflechi sou pawòl moun sa a ki ap pale ak gason ki ap eseye chanje a.”

4. Li ti istwa 1 an. Nan fen istwa a, mande patisipan yo: *"Kisa nou panse sou pawòl moun ki ap pale ak gason ki ap fè vyolans lan?"*
5. Fè menm bagay la pou istwa 2 a.
6. Esplike, nan chak ti istwa, yo kapab rele kalite pawòl moun ki ap pale ak gason an, swa JJJE, swa SITIRE. Jije, se lè ou blame moun nan, epi ou eseye fè li santi li wont, olye ou kritike aksyon li sèlman. Sitire, se lè ou montre ou dakò ak sa li fè a, epi ou plis eseye rete byen avè l, olye ou montre li li dwe pran responsablite zak li yo.
7. Make *"JJJE"* sou youn nan gwo fèy papye yo, epi *"SITIRE"* sou yon lòt.
8. Mande gwoup la: *"Anba ki tit nou t ap mete ti istwa 1 an, epi anba ki tit nou t ap mete ti istwa 2 a."* Kole tèks ti istwa yo anba tit ki koresponn avèk yo a.
9. Mande 4 patisipan pou yo li 4 lòt ti istwa yo, youn pa youn. Apre chak ti istwa, mande gwoup la anba ki tit yo kwè yo ta mete li. Fè yo fè ti deba sou rezon yo. Lè gwoup la rive jwenn yon antant, kole tèks ti istwa a sou fèy papye ki koresponn nan. Ofireyamezi yo ap pale, fè yo wè divès eleman jije ak sitire nan chak istwa.
10. Kontinye egzèsis la konsa:
 - a. Esplike: *"Lè n ap bay gason ki ap sèvi ak vyolans sipò, ni jije yo, ni sitire yo p ap ede yo reyalize yon chanjman pozitif."*
 - b. Mande patisipan yo: *"Ebyen kijan nou ta dwe bay sipò a?"*
 - c. Ekri *"RESPONSABLITE"* sou dènye gwo fèy papye a, epi di patisipan yo: *"Lè nou bay yon gason ki fè vyolans sou fanm sipò, nou dwe fè li pran responsablite li pou zak li."*
11. Mande patisipan yo: *"Kisa sa vle di: fè li pran responsablite li pou zak li?"* (Sa vle di nou dwe montre aklè zak li a inakseptab, men san nou pa bezwen jije, oswa blame li.) Fè yon ti deba sou sa.

12. Mande patisipan yo fòme 6 gwoup. Fè yo konte tèt yo sot sou 1 rive sou 6 jiskaske chak moun gen nimewo pa yo, epi y ap fè ekip ak moun ki genyen menm nimewo.
13. Esplike: *“M ap bay chak gwoup youn nan istwa nou fèk sot li yo. Dapre istwa gwoup pa w la, nou pral kreye yon ti pyès teyat ki montre kijan nou kapab ofri sipò bay gason ki fè vyolans sou fanm, pandan nou fè yo pran responsablite pou zak vyolans yo komèt. Nou gen 5 minit pou nou fè sa.”*
14. Distribue yon ti istwa bay chak gwoup (kite premye seri istwa ki kole sou papye a kote yo ye, epi distribue 2zyèm seri ou te dekoupe yo.) Mande gwoup yo pou yo kreye ti pyès teyat yo.
- Atansyon: Pou ti istwa 5 lan, veye pou Mari pa mete tèt li an danje nan ti pyès la. Fè ti gwoup la pale sou sa pandan yo ap kreye ti pyès yo a.
15. Fè gwoup yo konnen lè rete **1 minit** pou yo fini.
16. Lè tan an fin pase, di *“kanpe la!”* epi fè patisipan yo fè yon wonn.
17. Mande chak gwoup pou yo jwe pyès yo a. Apre chak pyès, angaje yon deba ak kesyon pi ba yo:
- “Èske nou panse sa a se te yon bon mwayen pou nou bay sipò?”*
 - “Èske moun ki ap bay sipò a te fè gason an sonje li dwe pran responsablite li pou zak li yo?”*
 - “Kisa yo te byen fè?”*
 - “Kisa yo te ka fè pi byen?”*
18. Fè rezime pwen prensipal yo konsa:
- “Ofri sipò bay moun ki nan pwoblèm, ak moun ki ap eseye chanje, se yon bon fason nou kapab mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun.”*
 - “Antanke moun ki ap bay sipò, nou kapab sèvi ak pawòl, oubyen ak jan nou kenbe kò nou, pou nou ranfòse pouvwa moun ki ap chèche sipò a, olye pou nou ta kraze li.”*
 - “Nan koze chèche sipò, konpòtman fanm ak konpòtman gason konn pa menm.”*
 - “Li nòmal epi li nesesè pou nou egzijè gason pou yo pran responsablite yo pou vyolans yo fè lè n ap ba yo sipò. Sonje byen: ou vle ranfòse kapasite gason an genyen pou li chanje, men ou pa vle ranfòse vyolans li fè a.”*
19. Di patisipan yo mèsè pou bon jan patisipasyon yo.

Sipò pou gason ki ap chanje

Ti istwa

Ti istwa 1 (Sitire):

Alann konn bat madanm li. Pòl se yon zanmi Alann. Pòl wè madanm Alann genyen blesi ak mak kou sou kò li apre Alann te fin bat li. Pòl ak Alann ap pale. Pòl di: "A, alèkile medam yo tèlman vin frekan, mwen konprann poukisa ou oblije bat madanm ou pafwa." Alann di, "Wi, manmzèl ap ban m anpil pwoblèm semèn sa a, li pa janm vle fè sa mwen di li fè a." Pòl di: "Mwen konprann, men fè yon ti bese sou fòs ou pou li ka pa blese konsa."

Ti istwa 2 (Jije):

Sam ansanm ak madanm li nan maryaj Jinyò, yon zanmi li. Madanm li bite, epi li kraze yon vè apre li sot pran manje sou tab la. Sam rele sou madanm li byen fò devan tout moun. Sa fè Jinyò fache ak Sam. Li rale Sam sou kote, epi li pale di avèk li. Jinyò di Sam: "Ou twò bourik monchè! Ou pa yon bon mari menm! Poukisa ou fè madanm ou abi sa a? Si m te ou m ta wont!"

Ti istwa 3 (Sitire):

Jòj enterese nan yon ti vwazin li ki genyen 16 zan. Li renmen wè l souvan, epi li konn ba li ti kado. Kounye a li santi li vle fè bagay ak vwazin nan, epi li panse li merite sa, apre tout sa li te bay fi a. Men li aprann yon gason pa gen dwa fè bagay ak yon jèn fi ki poko gen 18 tan. Jòj al mande Wilsonn konsèy. Wilsonn se yon grandèt nan kominote a. Wilsonn di li: "Mwen konnen sa pa fasil sèjousi. Ti medam yo toujou pote rad seksyèl sou yo. Nan tan pa m, bagay yo pa t konsa. Li pa fasil pou yon moun reziste, men li ta bon si ou ta eseye reziste kanmenm."

Ti istwa 4 (Sitire):

Djonni al wè zanmi li Alèks pou li esplike li li fòse menaj li fè bagay avèk li. Li di Alèks menaj li a t ap kriye depi lè yo t ap fè bagay, epi li kontinye kriye annapre, men omwen kounye a, li kapab di lòt nèg yo li se yon gason tout bon. Alèks di li konprann sa. Li di li, fi pa konn sa yo vle, lè yo fin mete w sou sa, yo pa vle ankò, epi yo tonbe kriye. Ou pa konn sa pou w fè."

Ti istwa 5 (Jije):

Mari tande vwazen li an ap bat madanm li. Madanm nan ap rele anmwe, epi l ap soufri. Mari pa ka sipòte ankò. Li kouri al kay vwazen an. Li frape nan pòt la, epi li egzije misye pou li ouvri pou li. Lè li fin antre, li rele sou mari a. Li di li: "Ou pa manke move moun! Yè mwen wè w ak yon lòt fi, epi lè w antre lakay ou, ou tonbe bat madanm ou. Ou se yon wont pou kominote a!"

Ti istwa 6 (Jije):

Pyè gen 18 tan. Li poko janm sèvi ak kapòt lè l ap fè bagay. Apre yon aktivite nan lekòl li a sou koze VIH/SIDA ak pwoteksyon nan fè bagay, li deside ale nan yon sant sante pou li mande kapòt. Pyè esplike enfimyè a li toujou fè bagay san pwoteksyon, men kounye a li vle eseye sèvi ak kapòt. Enfimyè a fache poutèt li deja nan fè bagay nan laj li. Met sou sa, li rele sou li. Li di li: "Ou se yon pechè. Gen anpil chans pou ou gen tan trape VIH/SIDA!"

Sekirite nan relasyon ak lòt moun

(Nou pa oblije fè egzèsis sa a si nou pa santi li nesèsè, oubyen si nou pa gen tan)

(si gen tan - 30 minit)

Objektif

- Egzamine sa ki vini ak relasyon kote moun pa santi yo an sekirite.
- Konprann lyen ki egziste ant sekirite nan relasyon ak nesèsite pou nou “mete pouvwa nou ak pouvwa lòt moun”.

Preparasyon

- Kwoke 2 gwo fèy papyè sou mi an.

Etap

1. Esplike patisipan yo, nan sesyon sa a, nou pral kontinye gade kisa sa vle di pou nou “mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun.”
2. Esplike patisipan yo, y ap fè yon ti egzèsis memwa pou kòmanse.
3. Mande patisipan yo pou yo fenmen je yo. Lè je tout moun fenmen, li tèks pi ba a pou patisipan yo; sonje pou kanpe yon ti moman lè ou wè li make “(pòz)”:

“Mwen vle nou sonje yon lè nou te gen yon relasyon ak yon moun kote nou te santi nou te an sekirite, kidonk moun sa a pa t reprezante okenn danje pou nou, epi nou te santi nou alèz nèt avè l. (pòz) Moun sa a te kapab manman w, oswa papa w, oswa yon lòt fanmi, madanm ou, mari w, menaj ou tou... (pòz) Kèlkeswa relasyon nou chwazi a, chwazi yon relasyon kote nou te santi nou an sekirite nèt. (pòz) Gen dwa se yon bagay ki te fèt lontan, oswa ou ladan n jiskaprezan. Nan tèt ou, repase souvni sa ou te viv ansanm ak moun sa a. (pòz) Sonje kisa ki te fè nou santi nou te an sekirite ak moun sa a. Kijan moun sa a te ye? (pòz) Kisa li te fè pou li te fè nou santi nou alèz e an sekirite? (pòz) Kijan nou te santi nou nan moman sa yo? (pòz) E lòt moun nan? (pòz) Eseye sonje tout ti detay. Kenbe je nou fenmen, epi sonje sitiyasyon sa yo an silans.”

Kite patisipan yo chita an silans pandan **1 minit**. Apre sa, mande yo pou yo ouvè je yo.

4. Mande patisipan yo: “Kijan nou te santi nou nan relasyon kote nou te an sekirite a?” Make tout repons yo sou youn nan gwo fèy papyè yo. (Men kèk repons patisipan yo kapab bay: yo respekte m, mwen te santi m solid, mwen te gen pouvwa oswa fòs, yo te renmen m, yo te tande m, kè m te poze, mwen te kontan, elatriye).
5. Esplike yo: “Kounye a, nou pral fè menm egzèsis la, men n ap sonje yon relasyon ak yon moun kote nou pa t santi nou te an sekirite menm, kidonk, nou te santi moun sa a te reprezante yon danje pou nou, nou santi li ta kapab fè nou mal anpil, nenpòt lè. Pandan m ap li enstriksyon yo, eseye sonje moman sa yo nan tèt nou.” Mande tout patisipan yo pou yo fèmen je yo. Apre sa, li tèks pi ba a:

“Tanpri, eseye sonje yon moman kote nou pa t santi nou te an sekirite nan yon relasyon ak yon moun. (pòz) Moun sa a te kapab manman w, oswa papa w, oswa yon lòt fanmi, madanm ou, mari w, menaj ou tou... (pòz) Kèlkeswa relasyon nou chwazi a, chwazi yon relasyon kote nou te santi nou an danje, egal nou pa t fin alèz ak moun nan. (pòz) Gen dwa se yon bagay ki te fèt lontan, oswa ou ladan n jiskaprezan. Nan tèt ou, repase souvni ou te viv ansanm ak moun sa a. (pòz) Sonje kisa ki te fè nou santi nou te an danje ak moun sa a. Kijan moun sa a te ye? (pòz) Kisa li te fè pou li te fè nou santi nou pa t alèz? (pòz) Kijan nou te santi nou nan moman sa yo? Ki lide ki te nan tèt nou? (pòz) E lòt moun nan? (pòz) Eseye sonje tout ti detay. Kenbe je nou fenmen, epi sonje sitiyasyon sa yo an silans.”

Kite patisipan yo chita an silans pandan yon **1 minit**. Apre sa mande yo pou yo ouvri je yo.

6. Mande patisipan yo: “Kijan nou te santi nou nan relasyon kote nou pa te santi nou an sekirite a?” Ekri tout repons yo sou yon lòt gwo fèy papyè. (Men kèk nan repons patisipan yo kapab bay: mwen te pè, yo pa t respekte m, mwen te santi m fèb, kè m kase, estrès, presyon, kraponnen, tristès, elatriye).
7. Esplike yo: “Nou pral fè 5 gwoup. Chak gwoup ap genyen yon kesyon diferan sou koze sekirite nan relasyon ak lòt moun. Nou pral fè ti deba sou kesyon an anndan ti gwoup la, epi n ap prepare nou pou nou prezante refleksyon nou devan tout lòt moun yo apre **8 minit**.”
8. Mande patisipan yo pou yo fòme 5 gwoup. Fè yo konte tèt yo sot sou 1 rive sou 5, jiskaske chak moun gen yon nimewo, epi y a fè ekip ak lòt moun ki gen menm nimewo a.
9. Bay chak gwoup youn nan kesyon pi ba yo:

Gwoup 1: “**Ki avantaj ki genyen nan yon relasyon kote moun yo santi yo an sekirite?**”

Gwoup 2: “**Ki konsekans ki kapab rive nan yon relasyon kote pa gen sekirite?**”

Gwoup 3: “**Èske yon moun kapab pwoteje tèt li kòm sadwa lè li ap fè bagay, nan yon relasyon kote li pa an sekirite?**”

Gwoup 4: “**Ki eleman oswa karakteristik yon relasyon kote genyen bon jan sekirite?**”

Gwoup 5: “**Ki eleman oswa karakteristik yon relasyon kote pa genyen sekirite?**”
10. Fè patisipan yo konnen lè yo rete yon minit pou yo fini, epi fè yo kanpe deba yo lè tan an fin pase.
11. Fè patisipan yo prezante lide yo devan tout moun. Pran kesyon patisipan yo ak lide yo apre chak prezantasyon.
12. Rezime egzèsis la konsa:
 - a. “Si nou santi nou an sekirite depann sou plizyè bagay an menm tan. Se tout eleman sitiyasyon nou ladann nan ki fè nou santi nou an sekirite. Se konsa li ye nan kominote kote n ap viv la, epi sitou nan relasyon nou genyen ak moun ki pwòch nou.”
 - b. “Sekirite nan yon relasyon, se lè nou santi nou jwenn bon jan respè ak lanmou nan men lòt moun nan. Se lè nou gen konfyans lòt moun nan pa pral chèche fè nou mal, oswa fè nou tò.”
 - c. “Santiman sekirite se yon bagay ki nesèsè pou yon relasyon kapab djanm, kote tou 2 moun yo santi yo alèz nèt.”

- d. *“Nan yon relasyon kote nou pa santi nou an sekirite, li ka difisil anpil pou nou pwoteje tèt nou lè n ap fè bagay, paske mete kapòt pa sifi pou sa. Pou nou santi nou byen pwoteje lè n ap fè bagay, nou bezwen santi nou gen konfyans nan lòt moun nan, e nou konnen l ap respekte nou, epi li ap pwoteje nou nan moman kote nou pi frajil.”*
- e. *“Si nou santi nou an sekirite nan kominote nou an, sa ap kòmanse depi anndan lakay nou. Lè genyen sekirite, genyen posiblite pou nou jwenn lasante, richès ak kè kontan.”*
- f. *“Se sèlman lè pouvwa fanm ak pouvwa gason ekilibre egal-ego, kapab genyen posiblite sekirite nan relasyon ant fanm ak gason. Lè pa genyen sekirite nan relasyon ant fanm ak gason, se distribisyon pouvwa degrenngòch ant yo ki lakòz.”*
- g. *“Se pa tout relasyon ki genyen sekirite ladan yo. Men nou tout genyen pouvwa pou nou pote chanjman nan sitiyasyon sa a, nan pwòp lavi nou, epi nan youn ede lòt.”*

SESYON 3.4

Bay sipò pou moun
ki ap bay lòt
moun sipò

(dezèdtan)

A. Kole zepòl ak lòt aktivis

(30 minit)

Objektif

- Fè eksperyans difikilte ak posiblite ki genyen lè aktivis ap kole zepòl.

Preparasyon

- W ap bezwen 6 fèy papye blan.

Etap

- Entwoudi “SESYON 3.4 — Bay sipò pou moun ki ap bay lòt moun sipò” konsa:

“Nou byen kontan wè w nan SASA! Nan SESYON anvan yo, nou te chita sou jan pou nou bay sipò nou ak moun ki nan pwoblèm, oswa moun ki ap eseye chanje konpòtman yo. Nan SESYON sa a, nou pral gade jan pou nou mete pouvwa nou ak pouvwa lòt moun ki konn apiye chanjman piblikman, sitou nan koze makonnay ant vyolans sou fanm ak VIH/SIDA.”

- Esplike patisipan yo: “Lè aktivis ap travay ansanm, yo nan wòl ni moun ki ap bay sipò, ni moun ki ap chèche sipò an menm tan. Youn ofri lòt sipò, epi youn bezwen sipò nan men lòt. Kounye a, nou pral jwe yon jwèt kote tout moun ap nan pozisyon pou yo bay lòt moun sipò, pandan yo ap chèche sipò nan men lòt moun.”

- Separe gwoup la an 2 ekip. Mande ekip yo kanpe bò yon mi nan sal la. Tou 2 ekip yo ap kanpe bò menm mi an, men yo ap plase yon jan pou yo separe an 2 gwoup.

- Esplike regleman jwèt la:

a. “Chak ekip pral resevwa 3 fèy papye.”

b. “Objektif jwèt la, se pou tout manm yon ekip rive deplase soti nan mi kote yo ye a, pou rive nan mi ki lòt bò sal la, men moun pa gen dwa mache atè a dirèkteman. Pou nou deplase, nou dwe respekte 3 regleman de baz sa yo:”

i. Nou ka pile tè a sèlman si n ap mache sou fèy papye.

ii. Moun ki gen tan rive nan lòt mi anfas la genyen dwa retounen al ede lòt manm ekip li yo nenpòt jan li kapab.

iii. Si yon moun manke respekte regleman sa yo, li dwe rekòmanse a zewo depi nan mi kote li te soti a.”

- c. *“Nan kòmansman jwèt la, tout manm tou 2 ekip yo dwe ap manyen mi a. Jwèt la ap fini lè tout manm yon ekip ap manyen lòt mi anfas la. Sèl jan yon moun otorize lage mi an, se nan respè regleman yo. Premye ekip ki rive mennen tout manm li yo nan lòt mi an, se li ki genyen.”*
 - d. *“Yon moun nan chak ekip ap sèvi kòm jij pou lòt ekip la, epi veye si yo respekte regleman yo.”*
5. Bay chak ekip 3 fèy papye.
 6. Fè patisipan yo konnen yo genyen **5 minit** pou yo prepare estrateji yo. Fè yo konnen lè yo rete **2 minit** ak lè yo rete **yon minit** pou preparasyon an fini. Lè tan an fin pase, fè yo kanpe preparasyon an.”
 7. Mande tout moun nan 2 ekip yo pou yo manyen mi an anvan ou ba yo siyal pou yo kòmanse.
 8. Fè yo kòmanse jwèt la.
 9. Nan fen jwèt la, fè ekip ki genyen an konpliman.
 10. Mande patisipan yo pou yo chita nan yon wonn pou yon deba.
 11. Fasilite deba a ak kesyon sa yo:
 - a. *“Kijan sa te ye lè nou t ap prepare estrateji ekip la anvan jwèt la te kòmanse. Kisa ki te pase?”*
 - b. *“Kijan sa te ye pandan nou t ap eseye rive nan lòt mi an? Kisa ki te pase? Kijan nou te santi nou?”*
 - c. *“Ki kalite sipò youn te bay lòt?”*
 - d. *“Kijan nou te santi nou lè nou te bezwen sipò nan men lòt moun?”*
 - e. *“Kijan nou te santi nou lè nou t ap bay yon lòt moun sipò?”*
 - f. *“Lè nou wè lòt moun ap kole zepòl, epi yo rive akonpli yon bèl bagay, ki kalite enspirasyon ak ankourajman, oswa defi nou jwenn nan sa?”*
 12. Mande yo: *“Kisa nou te aprann nan egzèsis sa a sou jan nou santi nou lè nou mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun?”*
 13. Fè rezime egzèsis la. Apiye sou pwèn sa yo:
 - a. *“Lè nou mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun, nou kapab reyalize bagay ki pi gran pase sa nou ka fè pou kont nou.”*
 - b. *“Kòm aktivis, nou gen plis pouvwa lè nou kole zepòl pase lè nou rete pou kont nou.”*
 - c. *“Lè n ap travay ak lòt moun, oswa lè nou anba presyon, nou kapab gen tandans sèvi ak pouvwa nou sou lòt moun yo, olye pou nou ta mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt yo. Fòk nou fè atansyon ak sa.”*
 - d. *“Lè n ap travay ak lòt moun, oswa lè nou anba presyon, li enpòtan pou nou teke fren nou tanzantan, pou nou veye pou wè si tout moun nan yon pozisyon kote yo gen pouvwa. Fòk nou fè atansyon a sa tou.”*

- e. “Anpil fwa, nan travay ak lòt aktivis, n ap nan sitiyaasyon ki ap mande anpil kowòdinasyon, epi pa gen anpil tan, tankou lè n ap òganize evenman kominotè pa egzanp. Se nan moman sa yo menm, kote nou anba gwo presyon, nou dwe sonje pou nou aji nan menm sans ak pawòl nou, pou nou pèmèt youn ak lòt genyen menm pouvwa.”
- f. “Lè aktivis yo kole zepòl youn ak lòt pou yo mete pouvwa yo ansanm, epi yo travay ansanm, yo kapab ogmante rezilta travay yo ap fè pou anpeche vyolans sou fanm ak VIH/SIDA.”

Nòt pou fasilite a:

- Nan jwèt la, nou kapab aksepte nenpòt metòd moun yo ta chwazi pou yo soti nan yon mi pou ale nan lòt mi an, depi tout moun respekte regleman yo.
- Si kous la pran plis pase **10 minit**, ou kapab deside kanpe li, epi pase nan deba a.

B. Pouvwa obsèvatè

(90 minit)

Objektif

- Konprann poukisa li enpòtan pou nou bay aktivis sipò.
- Analize rezistans kont chanjman, epi wè kijan pou nou venk rezistans nan kominote a.
- Fè pratik bay aktivis sipò.

Preparasyon

- Prepare 3 gwo fèy papye, epi kole yo sou mi an.
- Fè fotokopi paj “**Ti pyès teyat sou pouvwa obsèvatè**” ki nan fen enstriksyon egzèsis sa a, epi dekoupe chak senaryo apa.

Etap

- Esplike patisipan yo: “Nan pwosesis *SASA!* a, nou aprann fonksyone antanke aktivis. Aktivis se moun ki pase alaksyon, moun ki eseye pote chanjman kote yo wè enjistis. Nan faz Kòmanse a, nou te prepare tèt nou pou nou te ka kòmanse trete pwoblèm dezekilib pouvwa ant fanm ak gason. Nan faz Konsyantizasyon an, wòl aktivis nou se te pale sou vyolans sou fanm, epi sou VIH/SIDA. Nan faz Sipò a, nou aprann kijan pou nou bay bon jan sipò efikas, ni pou moun ki nan pwoblèm, ni pou moun ki ap eseye chanje konpòtman yo. Men sa pa dwe rete la. Nou bezwen mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun ki ap pale sou koze sa yo nan fanmi nou, ak nan kominote nou an tou.”

2. Mande: “Kisa nou panse ki fè moun pè, oubyen ki bloke yo, lè yo ta vle pale sou pwoblèm sa yo nan kominote a? Kisa ki anpeche moun vin aktivis?” Make repons patisipan yo sou youn nan gwo fèy papye yo.
3. Mande: “Poukisa li enpòtan pou nou bay aktivis sipò?” Make repons yo sou yon lòt gwo fèy papye ki sou mi an.
4. Esplike: “Nan egzèsis sa a, nou pral fè pratik sou jan nou kapab bay aktivis yo sipò nan kominote a. Nou pral idantifye baryè ki pi kouran yo, epi nou pral eseye devlope kapasite nou pou nou kraze baryè sa yo. Ap genyen 5 gwoup. Chak gwoup pral kreye yon ti pyès teyat ki baze sou yon senaryo y ap resevwa. Pyès teyat la pa ta dwe pran plis pase **5 minit**. N ap gen **10 minit** pou nou prepare nou pou sa.”
5. Mande patisipan yo fè 5 gwoup. Fè yo konte tèt yo soti sou 1 rive sou 5, jiskaske chak moun genyen yon nimewo, epi y a ap fè ekip ak moun ki genyen menm nimewo.
6. Bay chak gwoup youn nan senaryo ou te dekoupe yo.
7. Fè patisipan yo konnen lè yo rete **1 minit**. Di “kanpe la!” lè tan an fin pase.
8. Envite gwoup yo pou yo vin jwe ti pyès teyat yo a.

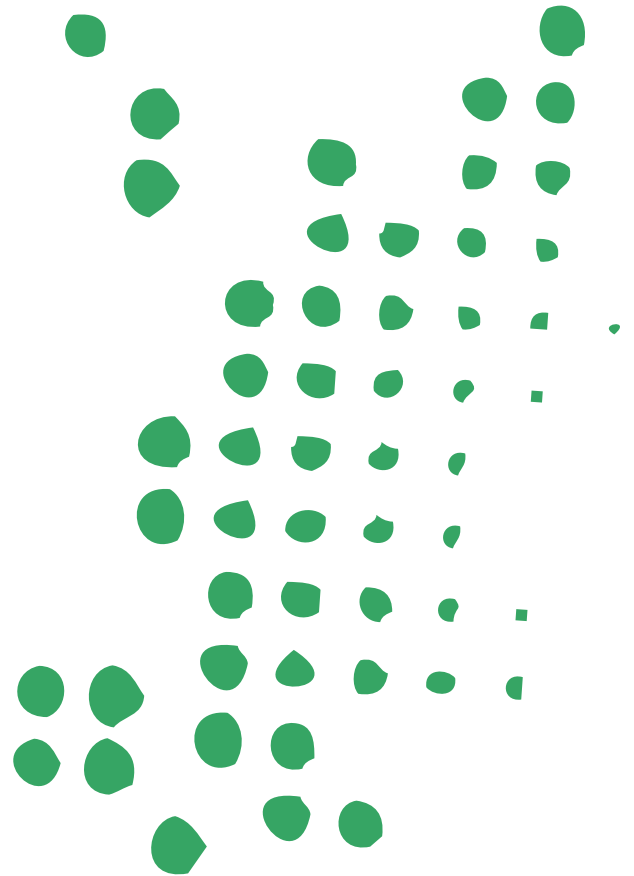

9. Apre yo fin jwe tout ti pyès teyat yo, angaje yon deba ak kesyon sa yo:
 - a. “Kisa nou te aprann nan ti pyès teyat yo?”
 - b. “Kijan nou te santi nou nan wòl aktivis la?”
 - c. “Kijan nou te santi nou nan wòl moun ki ap bay sipò a?”
 - d. “Kijan nou te santi nou nan wòl moun ki kont chanjman nan kominote a, epi ki ap meprize, oswa joure aktivis yo pou sa?”
 - e. “Kiyès ki te genyen pouvwa nan sitiyasyon sa yo?”
 - f. “Kisa nou aprann sou kesyon pouvwa, ak enpòtans li genyen nan koze bay sipò?”
 - g. “Poukisa li enpòtan anpil pou nou bay aktivis yo sipò?”

10. Brase lide: “Ki kalite sipò pratik nou kapab bay aktivis yo?” Make repons patisipan yo sou yon gwo fèy papyè.

11. Fè rezime egzèsis la. Apiye sou pwèn sa yo:

- a. *“Sa mande anpil enèji ak kouraj pou yon moun bay sipò, men sa ka yon gwo eksperyans pou li.”*
- b. *“Antanke aktivis, li itil pou nou jwenn sipò nan men lòt moun anvan nou menm nou al bay sipò pou moun ki nan pwoblèm, oswa ki vle fè yon chanjman nan lavi yo.”*
- c. *“Lè nou nan pozisyon obsèvatè, aksyon nou kapab fè yon gwo diferans lè yon moun ap eseye bay sipò yon lòt moun ki sibi vyolans, oswa bay sipò pou moun ki genyen VIH/SIDA. Kit nou pase aktivis la nan betiz, kit nou pa di anyen, oswa nou ba li sipò pa nou, sa ap genyen gwo enfliyans sou rezilta a.”*

Senaryo 1

Yon fi tande vwazen li ap bat madanm li, epi l ap di madanm nan li pral pran yon lòt fanm. Anpil lòt moun nan katye a tande bri vyolans lan tou. Li deside al pale ak lidè kominote a sou sa. Plizyè moun nan kominote a jouse li pou sa. Yo di li sa se yon bagay prive, sa pa gade li. Yon lòt fi deside apiye li.

Senaryo 4

Yon jenn gason wè yon pwofesè lekòl k ap fè tizonnay seksyèl sou kèk ti jèn fi. Li konnen medam yo pè. Gen lòt ti gason ki antre nan sa, epi yo ri lè pwofesè a fè blag sou medam yo. Jenn gason an deside leve kanpe pou li denonse zak sa yo. Lòt elèv pase l nan rizib, epi tout moun di li, l ap bay pwoblèm. Yon moun apiye li.

Senaryo 2

Yo poze pwoblèm VIH/SIDA nan yon reyinyon kominotè. Yon gason di VIH/SIDA ap ogmante paske fanm vin pi dezòd alèkile. Yon gason ki gen VIH/SIDA deside pale. Li di: "Sa pa itil anyen lè nou blame moun, kit se fi, kit se gason". Li rakonte istwa pa li, kote li te genyen plizyè fanm, epi jan sa te pote maladi a nan fanmi li. Kèk moun nan kominote a rele chalbari dèyè li. Kèk lòt grenn apiye li.

Senaryo 5

Yon fanm remake nyès li ap resevwa kado, epi sanble manmzèl konn jwenn kòb tou. Gen yon gason ki byen ak fanmi an ki vini wè yo souvan depi kèk tan. Matant lan wè misye konn aji ak nyès li a yon jan deplase. Li konvoke tout fanmi an pou yo pale sou sa. Anpil moun nan fanmi an pa kwè li. Genyen ki di se jalouzi l ap fè. Yon moun apiye li.

Senaryo 3

Yon fi deside pale sou vyolans sou fanm ak VIH/SIDA nan rankont gwoup fanm li an. Li esplike enpòtans bay ak mande sipò lè moun genyen pwoblèm. Li ta renmen pou relasyon ant fanm ak gason nan kominote a ta genyen mwens vyolans ladan yo. Pandan rankont lan, yon zanmi li nan gwoup la apiye li. Lòt medam yo sèlman rete ap gade li, san yo pa di anyen.

Revizyon: Mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun

(Nou pa oblije fè egzèsis sa a si nou pa santi li nesèsè, oubyen si nou pa gen tan)

(10 minit)

Objektif

- Revize lide “mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun”.

Preparasyon

- Ekri tit “**Pouvwa avèk**” sou yon gwo fèy papyè, epi kole li sou mi an.

Etap

1. Mande patisipan yo chita nan yon gwo sèk.
2. Fè revizyon lide enpòtan nan Fòmasyon faz Sipò a ak kesyon ki pi ba yo, kòm gid:
 - a. “Kisa sa vle di pou nou mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun?”
 - b. “Ki moun nou kapab bay sipò nou? (Repons: fanm ki fè eksperyans vyolans oswa VIH/SIDA, gason ki ap eseye chanje konpòtman yo, fanm ak gason ki ap eseye ekilibre pouvwa yo egal-ego, epi aktivis.)
 - c. “Poukisa li enpòtan anpil pou nou mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun?”
3. Mande patisipan yo: “Reflechì sou bagay ki pi enpòtan nou aprann sou koze mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun, epi pataje yo ak gwoup la.” Make repons yo sou gwo fèy papyè a.
4. Fè yon rezime konsa: “Li enpòtan pou nou mete pouvwa nou ansanm ak pouvwa lòt moun pou nou ka anpeche vyolans sou fanm ak VIH/SIDA. Lè nou kole zepòl sa pèmèt lawont ak move non vin diminye, epi li vin pi fasil pou nou bay moun sipò. Sipò a enpòtan anpil pou moun ki ap eseye fè chanjman pozitif nan lavi yo. Nou tout bezwen sipò, epitou nou tout kapab bay sipò. Sa nan men nou! Nou kapab mete pouvwa nou tout ansanm pou nou pote plis lasante, lapè ak lajwa anndan kay nan kominote nou yo!”
5. Fè tout moun konpliman pou patisipasyon yo. Fè yo konnen ou kwè nan yo, ou kwè yo ap vin maton kòm aktivis ki ap bay moun sipò pou chanjman pozitif.